

Mattilsynet
postmottak@mattilsynet.no

Deres ref.: 2021/194654

Vår ref.: 21/13995

Dato: 08.11.2021

Høringsvar vedr. forslag av endring av mal for kontrollområdeforskrift for infeksjøs lakseanemi (ILA).

Bakgrunn

Mattilsynet har sendt på høring forslag til endring av mal for kontrollområdeforskrifter som vedtas for å bekjempe utbrudd av fiskesykdommen infeksjøs lakseanemi (ILA). Malen er utgangspunkt for kontrollområdeforskrifter som fastsettes av Mattilsynet for å kontrollere ILA som følge av påvist ILA i et akvakulturanlegg.

Ved opphevelse av en bekjempelsessone for ILA i henhold til gjeldende forskriftskrav blir akvakulturanleggene i bekjempelsessonen innlemmet i overvåkingssonen som ble opprettet ved fastsettelsen av kontrollområdet. Kontrollområdet består deretter av én overvåkingssone som blir stående i to år fra opphevelsen av bekjempelsessonen. Nærings- og fiskeridepartementet fastsatte 28. april 2020 endringer til omsetnings- og sykdomsforskriften som innebar en forskriftsfesting av EU-kommisjonens gjennomføringsbeslutning 2015/1554, inntatt som vedlegg 6 til omsetnings- og sykdomsforskriften. Ved implementeringen besluttet Mattilsynet å endre praksis ved opphevelse av bekjempelses- og overvåkingssoner for ILA, slik at utgangspunktet for praksisen følger bestemmelsene i vedlegg 6, Del 1, pkt. 1.2.2.1 bokstav c). Den endrede praksisen er inntatt i Mattilsynets faglige beredskapsplan for kontroll med utbrudd av infeksjøs lakseanemi (ILA), se kapittel 1.4.3.2.9.

Mattilsynets nye praksis endrer ikke vilkårene for når en ILA-bekjempelsessone kan oppheves. Akvakulturanleggene i bekjempelsessonen omfattes fortsatt av en overvåkingssone etter opphevelsen av bekjempelsessonen. I den opprinnelige overvåkingssonen vil hovedregelen nå være at overvåkingssonen skal oppheves samtidig med at bekjempelsessonen oppheves. Akvakulturanleggene som var omfattet av den opprinnelige overvåkingssonen vil som hovedregel tas ut av kontrollområdeforskriften når bekjempelsessonen oppheves og gjøres om til en ny overvåkingssone.

Mattilsynet presiserer at det kan oppstå situasjoner hvor det vil være naturlig at den opprinnelige overvåkingssonen, eller deler av denne, inngår i den nye overvåkingssonen etter at bekjempelsessonen er opphevet. Mattilsynet må derfor i hvert enkelt tilfelle vurdere hvilken utbredelse av den nye overvåkingssonen som gir tilstrekkelig overvåking og smittekontroll. I denne vurderingen skal det blant annet legges vekt på:

- antall tilfeller av ILA i området (mistanke og stadfestelse) innenfor de siste årene,
- antall kontrollområder (særlig bekjempelsessoner) i området den siste tiden,
- hvor oppdrettsintensivt området er, inkludert antall lokaliteter, plassering og avstandsforhold mellom lokalitetene i bekjempelsessonen og omkringliggende lokaliteter,
- nærhet til annen akvakulturrelatert virksomhet som kan bidra til smittespredning,
- mengden fisk som oppdrettes i området, og
- hydrodynamiske og topografiske forhold.

Opprettelse av en ny overvåkingssone, som også inkluderer lokaliteter fra den opprinnelige overvåkingssonen, skal begrunnes særskilt i fastsettelsesdokument.

Da den nye praksisen ikke skjer i tråd med nåværende mal for kontrollområdeforskrifter for ILA, gjennomføres det på det nåværende tidspunkt høring av hver enkelt endring av et kontrollområde for at forskriften skal kunne endres i samsvar med den nye praksisen. Ved å høre endring av malen for kontrollområdeforskrifter for ILA vil Mattilsynet kunne oppheve bekjempelsessonen for ILA i henhold til ny praksis uten å måtte høre hver enkelt endringsforskrift.

Mattilsynets endringsforslag i forskriftsmalen omhandler §§ 5, 10 og 13, med følgende hovedinnhold:

- § 13:

Endring slik at opphevelsen skjer i tråd med EU-kommisjonens gjennomføringsbeslutning 2015/1554, inntatt som vedlegg 6 til omsetnings- og sykdomsforskriften. Når vilkårene for å oppheve bekjempelsessonen er oppfylt, kan både bekjempelsessonen og overvåkingssonen oppheves. Bekjempelsessonen skal så omgjøres til ny overvåkingssone/del av ny overvåkingssone. Ny overvåkingssone vil bestå i to år etter at bekjempelsessonen ble opphevet og omgjort til overvåkingssone/del av overvåkingssone.

- § 5:

Endring for å ivareta internasjonale forpliktelser gjennom EØS avtalen i forbindelse med prøveuttak i bekjempelsessonen og overvåkingssonen. Helsekontroller og prøveuttak i bekjempelsessonen skal gjennomføres av Mattilsynet og ikke av privat fiskehelsetjeneste.

- § 10:

Endring for å ivareta internasjonale forpliktelser gjennom EØS avtalen i forbindelse med flytting av fisk fra området som tidligere utgjorde bekjempelsessonen og utsett av fisk i samme område. Lokalteter som har vært omfattet av en bekjempelsessone har helsestatus i kategori V og helsestatus i kategori III kan tidligst oppnås to år etter at bekjempelsessonen er opphevet (omsetnings- og sykdomsforskriften vedlegg 6 punkt I.4). Mottakelige arter og vektorarter for ILA fra anlegg med helsestatus i kategori V kan ikke flyttes til utsett i anlegg med høyere helsestatus (omsetnings- og sykdomsforskriften §§ 12 og 14, jf. § 19, samt § 20). Forslaget innebærer et forbud mot flytting av fisk fra opprinnelig bekjempelsessone til anlegg utenfor området som utgjorde bekjempelsessonen. Anlegg som hele tiden har vært i en overvåkingssone har helsestatus kategori III, og er dermed ikke omfattet av forbudet mot flytting (omsetnings- og sykdomsforskriften § 20). Det foreslås at forbudet ikke gjøres gjeldende for flytting av fisk til slaktermerd ved slakteri. I tillegg foreslås en endring som presiserer at prøveuttak skal skje i henhold til vedlegg 2 i forskriften, i tråd med Norges internasjonale forpliktelser.

I sin konsekvensutredning opplyser Mattilsynet at opphevelse av bekjempelsessone for ILA etter ny praksis vil innebære at færre lokaliteter vil omfattes av den toårige overvåkingsperioden før kontrollområdeforskriften kan oppheves. Dette vurderes å innebære økonomiske og praktiske fordeler for lokalitetene som tas ut av forskriften. Mattilsynet vil imidlertid i hvert enkelt tilfelle vurdere hvorvidt overvåkingen er forsvarlig til å avdekke eventuell ILA-virus i den toårige overvåkingsperioden. Totalt sett anses dette å gi administrative, økonomiske og praktiske besparelser for både forvaltning og næring. Mattilsynet anser at forslaget til endring av §§ 5 og 10 i all hovedsak er en presisering av allerede gjeldende regelverkskrav, noe som vil bidra til økt regelverksetterlevelse samtidig som det sikrer overholdelse av Norges internasjonale forpliktelser. Etter opphevelsen av bekjempelsessonen vil en kontrollområdeforskrift for ILA legge restriksjoner på lokalitetene som blir værende innenfor ny overvåkingssone, inkludert prøvetaking for å avdekke ILA. Mattilsynet mener at hensynet til forsvarlig overvåking av en alvorlig fiskesykdom må gå foran ulempen slike midlertidige restriksjoner innebærer for oppdrettere og transportører.

Veterinærinstituttets vurdering

Veterinærinstituttet anser ILA som en av de viktigste sykdommene i norsk lakseoppdrett. God sykdomskontroll nødvendiggjør et nært samarbeid mellom kompetansetøtte, næring og forvaltning som et nødvendig grunnlag for en enhetlig og forutsigbar forvaltning av ILA. I 2020 ble det påvist 23 tilfeller av ILA, i tillegg til 5 ILA mistanker. Til sammenligning ble det i perioden 1993 til 2019 stadfestet mellom ett (1994, 2011) og 20 (2001) årlige ILA-utbrudd, med et gjennomsnitt på ti årlige tilfeller (Sommerset *et al.*, 2021). Ved utgangen av oktober 2021 er det registrert 22 påviste tilfeller av ILA, samt 3 ILA mistanker (Veterinærinstituttet, 2021). Veterinærinstituttet finner det særdeles bekymringsverdig at det høye antallet årlige ILA tilfeller fortsetter i 2021. Veterinærinstituttet er derfor positivt til at Mattilsynet ønsker å iverksette strengere kontrolltiltak i områder med påvist ILA.

Foreslåtte endringer i forskriftsmalens § 13 vil som hovedregel bidra til å redusere antallet akvakulturanlegg som omfattes av en overvåkingssone ved opphevelse av en bekjempelsessone, med reduksjon i antall akvakulturanlegg som omfattes av restriksjoner og krav til testing i de to årene overvåkingssonen er gjeldende. Veterinærinstituttet anser at den foreslåtte endringen vil bidra til å gi økt forutsigbarhet og reduserte konsekvenser for næringsaktører som rammes av kontrollområdeforskrifter.

Samtidig mener Veterinærinstituttet det er essensielt at ILA overvåkingen blir tilstrekkelig ivaretatt ved opprettelse av overvåkingssoner etter ny praksis. Ved tidligere praksis ble bekjempelsessonen innlemmet i overvåkingssonen som ble opprettet ved fastsettelsen av kontrollområdet, og overvåkingssonene hadde dermed en betydelig større utstrekning enn det som generelt sett kan forventes ved ny praksis. Oversikten over gjeldende kontrollområdeforskrifter som Veterinærinstituttet mottar fra Mattilsynet og oppføringer i Barentswatch viser at det i 2020 og 2021 har vært flere tilfeller av ILA på anlegg beliggende i bekjempelsessoner og overvåkingssoner. Av de 23 stadfestede og fem mistenkte tilfellene av ILA i 2020 var etter det Veterinærinstituttet kan se tre stadfestede og ett mistenkt tilfelle omfattet av en bekjempelsessone ved dato for mistanke om ILA, mens syv stadfestede og ett mistenkt tilfelle var omfattet av en overvåkingssone. Tilsvarende tall hittil i 2021 viser fire stadfestede tilfeller omfattet av en bekjempelsessone ved dato for mistanke om ILA, mens ni stadfestede tilfeller var omfattet av en overvåkingssone. Veterinærinstituttet mener derfor at Mattilsynets presisering om at utstrekningen av overvåkingssonen vil bli individuelt vurdert er helt nødvendig for å sikre tilstrekkelig og forsvarlig ILA overvåking i områder med påvist ILA. I tillegg til å sikre nasjonal sykdomskontroll vil dette være nødvendig for å oppfylle Norges internasjonale forpliktelser. Mattilsynet oppgir at de vil inkludere faktorer som antall ILA tilfeller og kontrollområder, oppdrettsintensitet og avstandsforhold, områdets biomasse og hydrodynamiske og topografiske forhold. Veterinærinstituttet anser disse som biologisk relevante faktorer å ta inn i en slik vurdering. Avstand mellom lokaliteter (Aldrin *et al.*, 2011; Aldrin *et al.*, 2021; Lyngstad *et al.*, 2011), flytting av infisert fisk (Aldrin *et al.*, 2021), tid fra påvisning til utslakting (Qviller *et al.*, 2020) har blitt funnet å være assosiert med spredning av ILA-virus mellom lokaliteter. Brønnbåttrafikk har blitt assosiert med spredning av ILA i Skottland (Murray *et al.*, 2002). Tilsvarende studie er ikke gjort på ILA i Norge, men SAV-spredning har blitt simulert med høy nøyaktighet ved hjelp av modellering av brønnbåttrafikk (Haredasht *et al.*, 2019). Veterinærinstituttet anser det som sannsynlig at brønnbåttrafikk også er av betydning for horisontal smitte av ILAV. For lokaliteter uten kjent smittekilde har forekomst av IPN, lang sjøsettingsperiode, høy biomasse og nordlig geografisk plassering blitt identifisert som risikofaktorer (Lyngstad *et al.*, 2018). Veterinærinstituttet oppfordrer imidlertid til at det etableres felles kriterier og forståelse for vurdering av de ulike faktorene. Dette vil bidra til en enhetlig, transparent forvaltning langs hele kysten.

Foreslåtte endringer i forskriftsmalens § 5 anses av Veterinærinstituttet å styrke Mattilsynets involvering ved helsekontroll og prøvetaking av lokaliteter i bekjempelsesområder, og Veterinærinstituttet støtter denne innskjerpningen.

Foreslåtte endringer i forskriftsmalens § 10 om presisering av forbudet mot flytting av fisk fra anlegg med kategori V-status til utsett i anlegg med høyere helsestatus støttes av Veterinærinstituttet, og anses å medføre økt etterlevelse av internasjonalt regelverk.

Mattilsynet foreslår at det i forskriftsmalens § 10 gjøres unntak for flytting av fisk til slaktermerd ved slakteri. Veterinærinstituttet mener at det kun bør innføres et midlertidig unntak, og at det bør iverksettes tiltak i samarbeid med næringen for å fase ut ventemerddsetting. Veterinærinstituttet ønsker å påpeke at ventemerddsetting generelt medfører en økt risiko for spredning av ulike smittestoff, inkludert ILA-virus. Uten å teste hele populasjonen anser Veterinærinstituttet at det ikke er mulig å bevise at en fiskegruppe ikke er infisert med et gitt smittestoff. Ventemerddsetting av fisk fra en lokalitet i en ILA overvåkingssone medfører, slik Veterinærinstituttet ser det, muligheten for at en kan direkte introdusere fisk med uoppdaget ILA-smitte til et område uten kjent ILA smitte. Etter Veterinærinstituttets syn bør derfor bruk av ventemerdd av smittehygieniske årsaker generelt sett ikke tillates. Dette er spesielt viktig i områder dekket av kontrollområdeforskrifter som har som målsetting å begrense og forebygge smittespredning.

Konklusjon

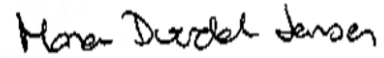
Veterinærinstituttet støtter Mattilsynets forslag til endring av mal for kontrollområdeforskrift for ILA. En individuell vurdering av utbredelsen av overvåkingssonen er helt nødvendig for å sikre tilstrekkelig overvåking av ILA. Etablering av felles kriterier for slike vurderinger vil sikre en enhetlig og transparent forvaltning langs hele kysten.

Av smittehygieniske årsaker mener Veterinærinstituttet at ventemerddsetting av fisk bør fases ut og at dette spesifikt ikke bør tillates for fisk med opprinnelse i en ILA overvåkingszone.

Med hilsen

Edgar Brun
Avdelingsdirektør
Avdeling for fiskehelse og -velferd

Mona Dverdal Jansen
Forsker
Seksjon for epidemiologi

Referanser

- Aldrin, M., Lyngstad, T.M., Kristoffersen, A.B., Storvik, B., Borgan, Ø., Jansen, P.A. (2011) Modelling the spread of infectious salmon anaemia among salmon farms based on seaway distances between farms and genetic relationships between infectious salmon anaemia virus isolates. *J R Soc Interface*, 8, 1346-1356. doi: 10.1098/rsif.2010.0737
- Aldrin, M., Huseby, R.B., Bang Jensen, B., Jansen, M.D. (2021) Evaluating effects of different control strategies for Infectious Salmon Anaemia (ISA) in marine salmonid farming by scenario simulation using a disease transmission model. *Prev Vet Med*, 191, 105360. <https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2021.105360>.
- Haredasht, S.A., Tavornpanich, S., Jansen, M.D., Lyngstad, T.M., Yatabe, T., Brun, E., Martínez-López, B. (2019) A stochastic network-based model to simulate the spread of pancreas disease (PD) in the Norwegian salmon industry based on the observed vessel movements and seaway distance between marine farms. *Prev Vet Med*, 167, 174-181. <https://doi.org/10.1016/j.prevetmed.2018.05.019>.
- Lyngstad, T.M., Hjortaas, M.J., Kristoffersen, A.B., Markussen, T., Karlsen, E.T., Jonassen, C.M., Jansen, P.A. (2011) Use of molecular epidemiology to trace transmission pathways for infectious salmon anaemia virus (ISAV) in Norwegian salmon farming. *Epidemics*, 3, 1-11. doi: 10.1016/j.epidem.2010.11.001
- Lyngstad, T.M., Qviller, L., Sindre, H., Brun, E., Kristoffersen, A.B. (2018) Risk factors associated with outbreaks of infectious salmon anaemia (ISA) with unknown source of infection in Norway. *Front Vet Sci*, 5, 308. doi: 10.3389/fvets.2018.00308
- Murray AG, Smith RJ, Stagg RM. (2002) Shipping and the spread of infectious salmon anemia in Scottish aquaculture. *Emerg Infect Dis*, 8, 1-5. doi: 10.3201/eid0801.010144
- Sommerset, I., Bang Jensen, B., Bornø, G., Haukaas, A., Brun, E. (2021) Fiskehelse rapporten 2020. Veterinærinstituttets rapportserie 41a/2021
- Qviller, L., Kristoffersen, A.B., Lyngstad, T.M., Lillehaug, A. (2020) Infectious Salmon Anemia and Farm-Level Culling Strategies. *Front Vet Sci*, 6, 481. doi: 10.3389/fvets.2019.00481
- Veterinærinstituttet (2021) Infeksiøs lakseanemi (ILA) - utbrudd og statistikk. <https://www.vetinst.no/dyr/oppdrettsfisk/infeksis-lakseanemi-ila>